pagini bucovinene

ANUL V nr. 1 (49)

Ianuarie 1986

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

Suflet în sufletul neamului

Răminem în istorie prin faptele noastre, prin semnele civilizației ce le lăsăm în urmă. Este legitimația de cea mai autentică autoritate. Ce profund, ce tulburător ne vorbesc după milenii vasele de Cucuteni, acele rafinate întruchipări de lut tălmăcind o aleasă cultură ! Dar tezaurul de la Pietroasa, ori ctitoriile Bucovinei, cu frescelor lor nepereche, ce altceva semnifică peste veacuri de existență omenească ? Acei oameni puteau spune cu îndreptățire că n-au făcut degeaba umbră pămîntului. Au dăruit acestui românesc tărîm semne durabile, încrustate de harul creației și al ctitoririi. Un filon bogat ce nu secătuiește niciodată, pentru că oamenii acestei țări îl îmbogățesc fără contenire.

Există timpuri cînd energiile se descătușează, cînd forțele creatoare ale unui popor au un cîmp fertil de afirmare. Un asemenea timp de manifestare fără precedent a geniului nostru creator este epoca deschisă de Congresul al IX-lea al Partidului comuniștilor români, intrată în istorie ca „EPOCA CEAUȘESCU“. Un tumult creator a cuprins de atunci întreaga țară, a cărei geografie a fost și este într-o spectaculoasă și benefică prefacere. Nu există loc în rotundul de pîine al acestei țări de la Carpați și Dunăre unde să nu fi apărut ceva nou, care să înrîurească în bine viața oamenilor.

Desigur, există destule ctitorii de o măreție fără seamăn durate în această perioadă de timp, în epoca deschisă de Congresul al IX-lea al partidului. Dar, la fel de impresionantă este opera de ansamblu, simfonica desfășurare a înnoirii din temelii ce a cuprins practic întreaga Românie socialistă. Iată nu mai departe, aici, în Bucovina. În Călimani un munte se mută pentru a scoate la lumină bogăția de nestemat a sulfului. La Suceava cetatea de scaun a lui Ștefan se învecinează cu impunătoarele ctitorii ale industriei moderne. La Fălticeni, Rădăuți, Gura Humorului, Cîmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei, Solca, Siret și în toate celelalte așezări sucevene pulsează o viață nouă, o tinerețe fără bătrînețe. Datorăm aceste împliniri ale noastre, ce pot fi pretutindeni întîlnite în România de astăzi, consecvenței și ardenței cu care tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele Republicii, a militat pentru dezvoltarea armonioasă a tuturor zonelor țării. Acest principiu-forță al politicii noastre emană din convingerea că fără asigurarea unei egalități în plan economic pentru toți cetățenii țării nu se poate vorbi cu adevărat de construirea socialismului. Pentru materializarea acestui principiu tovarășul Nicolae Ceaușescu și-a dăruit și-și dăruiește fără preget energiile creatoare, căldura sufletului său ales, înțelepciunea și clarviziunea revoluționară. Acesta este de altfel unul dintre rosturile numeroaselor vizite de lucru, pe care secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, le întreprinde în județele țării, într-un permanent și fructuos dialog cu poporul. Sînt minunate prilejuri de a găsi soluții practice, viabile, marilor și complexelor probleme pe care le ridică procesul revoluționar de transformare a societății, a omului. Și noi, sucevenii, ne-am bucurat de căldura și înțelepciunea sfaturilor sale, de roadele acestei politici. Am căutat să răspundem, așa cum ne cere, prin fapte, printr-o muncă și mai rodnică. Înfățișarea înfloritoare de astăzi a județului Suceava, ca și a tuturor celorlalte județe ale patriei, este dovada de netăgăduit a justeței acestei politici al cărei arhitect cutezător este tovarășul Nicolae Ceaușescu.

În acest ianuarie sărbătoresc, îi mulțumim încă o dată din inimă pentru marile realizări ce le datorăm epocii deschise de Congresul al IX-lea, clarviziunii sale de conducător încercat, dăruit cu trup și suflet poporului său. „Sînt suflet în sufletul neamului meu“. Versurile nemuritoare ale poetului îi definesc minunat personalitatea.

Din Bucovina înnoitoare, le urăm cu drag tovarășului Nicolae Ceaușescu, tovarășei Elena Ceaușescu, ani mulți, cu sănătate, pentru binele României Socialiste !

PAGINI BUCOVINENE

Desen de Ion Carp FLUIERICI

Cîntec în ianuarie

Ninsori dezlănțuite cutreieră prin munți
și arborii respiră lumină prin ninsoare,
bărbații parcă poartă luceferii pe frunți
cînd patria își află în fii o sărbătoare,
și parcă și cuvîntul din cronică-i mai dens,
și arderea sublimă-i și demnă și-nțeleaptă
cînd noi trăim prezentul planetei mai intens
sărbătorind Cîrmaciul prin zicere și faptă.

Ca un apel de pace străluminînd prin brazi,
astfel ni se înalță și mîinile și cîntul,
căci patria există prin fiii demni, prin azi,
și fiii demni îi poartă în univers cuvîntul ;
sînt sărbătoarea țării și gîndul lui cel drept
și fapta lui vitează, vizionara-i faptă ;
căci Ceaușescu poartă o patrie în piept
pe care o zidește și liberă și dreaptă.

Ion DRĂGUȘANUL

autograf — IOAN ALEXANDRU

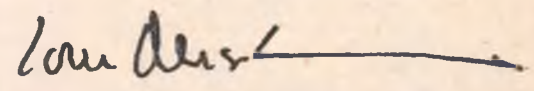
BUCOVINEI

Sunt fericit să fi fost om pe pămînt, să fi putut petrece în zile și nopți grele de trudă, pe pagina albă, să fi putut scrie Imnele Moldovei și Imnele Putnei cîțiva ani legat cu sufletul și luni de-a rîndul adesea și cu trupul pe pămîntul și văzduhul dens de sfințenie și jertfă al lumii voievozilor și pustnicilor, țăranilor și intelectualilor Bucovinei, prezență de nedistrus a moștenirii Voronețului, a Putnei și Dragomirnei.

Doresc tuturor poeților români să fi putut trece prin gerul și focul, prin vămile primejdioase întru izbăvire ale spiritualității Putnei, pentru că sînt înalte și veșnice.

Înainte de a fi trecut de aici dincolo, știu că o clipă grea și îndelungă voi odihni cu lacrima în toate aceste zări și abside, în acest prag al eternității sufletului românesc, iar dacă versurile cărților mele asupra acestei lumi a Bucovinei vor ușura prin vremi trecerea celor ce vor veni, nemuritoare fi-va-mi bucuria.

25 noiembrie 1985

REPORTER

Acolo unde orașul respiră libertatea cîmpului

Vorbele veneau dintr-o singură parte. Era mai bine așa. Voiam să înțeleg, să mă las prins în istoria unei pasiuni. Poate în istoria unei vieți. Atît cît înseamnă ea pînă la orizontul celui de al 57-lea an ; sau al anului 30 din osteneala pe teritoriul tulburător al cercetării științifice. Încăperea era invadată de cărți. Nici o undă de paradă în așezarea lor pe birou și pe o masă alăturată. Chiar dacă patru dintre ele purtau semnătura : M. Cristea. Impresia de calm, de firesc era, de aceea, obsedantă. Ca într-un tablou de Grigorescu, și el „povestind“ din lumina unui perete al biroului în geamurile căruia priveau (sau poate ascultau ; un împătimit al geneticii ar bănui și aceasta !) ramurile unui pom. Întoarcerea în timp nu putea aparține decît unui asemenea climat :

— Totuși, cînd a „germinat“ ideea?

— Cea a colectării populațiilor locale de porumb, prin 1956. Atunci sosisem în stațiune...

— Și de ce tocmai porumbul ?

— Explicația, aș zice, e cu precădere de ordin afectiv. Opțiunea de atunci o pot numi simplu : plăcere. Ori poate dragoste. Normal. Fiindcă m-am născut într-o zonă în care se mînca mult porumb.

Îmi imaginam ogoarele Cucoranilor îmbrăcînd coline odihnitoare, verdele lor devenit obsesie pentru un tînăr deprins de acasă cu disciplina naturii. Cu sentimentul că aceasta e o ființă ce trebuie cunoscută, înțeleasă și învățată să asculte de gestul omului. De priceperea și curajul său. Ținutul este al Botoșanilor. Rememorarea începuturilor — ca o sete. Și, iată, maturitatea sună altfel, evocînd — aproape sever și laconic — alte locuri, ani de cercetare, ambiție și încredere : „H. D. Suceava 95“, „H. T. Suceava 108“, „H. T. Suceava 99“. Autor, Mihai Cristea, în colaborare cu...

— Aceasta-i perioada hibrizilor de porumb. Mai apropiată de noi și superioară în privința ameliorării. Cea anterioară a fost a soiurilor omologate : „Hăngănesc de Suceava“ și „Suceava 1“. Era prin '60. Sînt rezultatele unor strădanii colective.

(continuare în pag. II)

Ion PARANICI

A PRIVI

LOCUL DE RECITIRE

Cine n-a observat, oare, că în anticariat (numit uneori și anticărie) cumpărătorul — cititor e mai puțin grăbit decît în librărie, unde caută îndeobște o ultimă apariție „o carte în curs de epuizare“, sau tocmai epuizată, sau, oricum, o carte relativ recent apărută. Pe cînd cititorul — cumpărător din anticariat aduce mai degrabă cu cel de la bibliotecă : el caută O CARTE nerecomandată de ultimele cronici, recenzii sau „semnale“ ; el este uneori ÎN CĂUTAREA CĂRȚII PIERDUTE, negăsită sau necitită altădată, sau, mai mult chiar, el caută O CARTE despre care nu știe nimic, dar care, într-un fel sau altul, să-l ademenească, SĂ-L ALEAGĂ, să-l facă cititor. De aceea cititorul din anticariat stăruie îndelung în fața cărților, răsfoindu-le, privindu-le, adulmecîndu-le, palpîndu-le, hotărîndu-se greu sau deloc. Deși există o ordine și o grupare a cărților în orice anticariat, el este totuși UN LOC PRIVILEGIAT pentru carte, unde ea se întîlnește de-a valma, în vîrtej și vertij, cu altele, unde cronologia aparițiilor este încălcată, răsturnată, anulată. Și poate cititorul din anticariat se dezlipește greu din fața rafturilor pentru că el caută, vrea să simtă URMA (UMBRA) celuilalt CITITOR care a făcut gestul generos sau meschin, distrat sau calculat, boem sau econom, de A VINDE O CARTE, de a renunța la ea. Mai mult ca oriunde ia naștere în acest loc un dialog între vechiul cititor și viitorul cititor, necunoscuți unul altuia decît printr-o carte abandonată sau o carte regăsită. Dialogul are loc mai întîi la nivelul lecturii, dar, mai apoi, și la cel al scrisului și al scriitorului ; ce va fi spunînd oare scriitorul care-și vede cărțile la anticariat : că a fost citit și „vîndut“, că a fost „cumpărat“ dar că, oricum, cărțile lui circulă.

Așa cum există scriitori necitiți și neînțeleși la vremea lor, există, poate, și cititori nerealizați și neînțeleși, care-și caută cu obstinație CARTEA „la care a făcut lumea să ajungă“. El va bîntui deci locurile cărții căutînd cu sete și insatisfacție, dar cu speranță cartea, dar și „ipocritul cititor“, „semen“ și „frate“ de la care aceasta vine. De aceea, poate, spațiul minunat numit anticariat și mai complex și mai seducător, mai trist și mai înșelător decît oricare alt loc al cărții ; el este un oraș întreg transmutat în acea rețea vorace de lecturi eșuate sau reluate, neterminate sau neîncepute, neîntrerupte, un loc al complicității dar și al discordiei ÎNTRU CITIRE ȘI RECITIRE, un loc pulsatoriu numit uneori și TEXT.

De aceea poate, cînd cunosc un oraș îi caut cu neliniște și anticariatul, iar dacă nu-l găsesc îi simt lipsa, dacă e închis îi dau, bolnav, tîrcoale dacă e deschis, ezit să intru, dar o fac totuși în cele din urmă, fiindcă de întîlnirea aceasta depinde uneori gestul și savoarea acelui oraș, sau eșecul și imposibila lui cunoaștere.

Muguraș CONSTANTINESCU

„Ne transformăm, ne reconstruim și noi“...

Interviu cu ing. Ionel Luchian, directorul Antreprizei de Construcții Industriale Suceava

R. **Mai întîi, vă rog să vă prezentați :**

— Sînt bucovinean din Frătăuți, am terminat facultatea în '56 și am revenit la Suceava în '61. Din iulie 1962 am trecut la Șantierul de Construcții Industriale Suceava.

R. **Ce exista la Suceava la începutul deceniului șapte ?**

— Nu erau prea multe. abia începuse construcția C.C.H.-ului. Suceava industrială, ca multe alte orașe din țară, are vîrsta de douăzeci și cinci de ani. O vîrstă frumoasă, nu !? A crescut, cum se zice pe la noi, ca din apă într-un ritm amețitor.

R. **Unde ați construit ? Ce ați construit ?**

— În primul rînd în municipiul Suceava și în județ dar și în alte locuri: Fabrica de Sticlă din Dorohoi, alimentarea cu apă a Botoșaniului, Integrata de In Pașcani. Am lucrat la obiective de la Cernavodă, în Severin etc. Lunga listă a celor construite la Suceava cuprinde în general, obiective noi dar și „dezvoltări și modernizări“. Pe locul unor mici ateliere sau făbricuțe am înălțat obiective moderne de mare capacitate. Să enumerăm totuși: C.C.H., C.P.L., I.M.U.S., I.U.P.S., I.F.A., Confecția, Tricotaje, toată industria alimentară din municipiul Suceava ; Spirt, Prelucrări Mecanice, Scule din Rădăuți, Covoare Plușate Siret, Filatura Humor, Filatura Cîmpulung Moldovenesc, P.A.L., Filatura, Chimica Fălticeni, complexe agrozootehnice la Verești, Plopeni, Burdujeni, Ițcani.

R. **După atîtea obiective industriale construite, puteți vorbi de o personalitate a acestui fel de construcții ?**

(continuare în pag. IV)

Convorbire realizată de Mircea TINESCU

Cronica literară

CARIATIDA ȘI SENSURILE EI*)

Într-un volum din 1982 **Istoria literară ca pretext)**, Mircea Braga avertiza, referindu-se la orientările actuale ale esteticii și criticii literare, asupra existenței unei „capcane a semnului". Nu ne interesează, deocamdată, à propos de cel mai recent volum al său — **Cînd sensul acoperă semnul** (Ed. Eminescu, 1985) —, critica pe care o face în respectivul studiu absolutizărilor (canonizărilor) semioticii literare la nivelul sistemului și al metodei; reținem doar că este foarte dură, autorul vizînd în practicarea exclusivă a semioticii un „mandarinat meta-artistic" capabil să întroneze „o cenzură a formelor «dezinteresate», rupte de semnificații". Reținem doar conculzia : pericolul ca semnul să copleșească sensul, sau să-l ecraneze. Titlul volumlui de care ne ocupăm acum dovedește că autorul continuă polemica amplificînd-o la dimensiunile unei cărți. Ceea ce nu înseamnă că, în lupta cu „imperialismul" semiotic și tematist, sînt refuzate, de plano, toate reușitele lor la nivelul tehnologiei critice ; sînt folosite discret și ponderat. De pe această poziție plecînd, Mircea Braga practică o critică preponderent hermeneutică și estetică; opțiunile din a treia parte a cărții stau mărturie, mai ales cînd sînt recenzați critici, bunăoară Adrian Marino și Ion Vlad, sau volumul unui filosof — Constantin Noica. Sub același semn se așează, dar, firește, cu nuanțe impuse de obiectul demersului, cînd abordează poezia (Ioan Alexandru, Marcel Mureșeanu), dar mai ales proza. Recenzia la **Toxicologia** lui Mircea Horia Simionescu este o grilă de lectură a întregii tetralogii (nu fără intenții polemice). Aplicate, riguroase si personale, adeseori subtile, dar inegale ca valoare, recenziile din **Pe pragul criticii** par nu atît un tablou al opțiunilor literare, cît, mai degrabă, un mod de a demonstra justețea sau eficienta convingerilor critice, mai exact, a sistemului său de lectură. Este aceasta o altă chestiune care îl obsedează pe Mircea Braga (exemplu : **Tipologia actului lecturii**, tot în **Istoria literară ca pretext**). Între timp adică pînă la volumul aici discutat, punctul său de vedere s-a modificat în adîncime și, mai ales, s-a îmbogățit. Magistrii săi, la diferite nivele ale demersului și, pînă la un punct, modelele sale, în tot cazul cei care-i ghidează travaliul ideatic, sînt Constantin Noica, Lucia Blaga, Adrian Marino și Mircea Eliade; poate am scăpat din vedere pe cineva. Cu precizarea că nu-l tutelează ci-l lansează pe diferite traiectorii. De pildă, reține de la Blaga sugestia unui admirabil simbol: creatorul de frumos — cariatida a bolții spirituale a umanității ; apoi îl dezvoltă lărgindu-i aria de cuprindere sau numai modificîndu-i unghiul de atac pentru ca, în final, să poată conchide justificat (argumentat) : „Cultura se împlinește ca o comunicare în spirit".

Revenind la chestiunea lecturii specializate, observăm că secțiunea mediană a cărții îi fixează parametrii posibili: ă(...) lectura convoacă experiența individuală pînă la realizarea unei simbioze depline, despre «imaginile» eliberate prin mecanismul ascuns al imposibilelor asociații etc. E un sistem de lectură care înseamnă o derivată interpretare a realității, și prin cadențele de deturnare, o restructurare a înțelesurilor într-o altă existență (...)".

Am dat acest amplu citat nu pentru coeficientul lui de noutate, ci fiindcă exprimă „in nuce" actualul mod de a înțelege lectura critică al lui Mircea Braga, mod cu repercusiuni majore și asupra primei secțiuni a cărții în discuție. În ceea ce privește procedeul insolit prin care este el pus în pagină, nu-i, prea vedem justificarea. E adevărat, „dialogul", „notele", „scrisoarea deschisă" sparg „monotonia" discursului critic și, mai ales, conferă punctului de vedere un plus de elasticitate, și, poate, de necesară imprecizie. Dar și ocluzionează traiectele comunicării, declanșînd, pentru cititorul neavizat, imprevizibile capcane și obstacole. Oricum, dincolo de aceste rezerve personale, trebuie să recunoaștem că aici mai mult decît în celelalte două secvențe ale volumului este confirmată asertiunea din titlul cărții. Demonstrația este cu atît mai elocventă cu cît obiectul lecturii este un tablou, o pictură intrată, vrea să ne convingă autorul, întîmplător în cîmpul de așteptare al conlocutorilor. Așezată în poziție mediană, conferă construcției tripartite o unitate reală, la nivelul structurilor de adîncime.

Prima parte dovedește încă o dată preferința autorului pentru denominările metaforice. **Jurnal despre cultură** nu este un jurnal în sensul literar al cuvîntului, și nici unul de idei. Îi lipsește necesara dimensiune a temporalității, fie ea și iluzionistă, și nici nu urmărește evoluția unei concepții despre cultură ori procesul edificării ei ; în fond ni se propune edificiul unitar articulat și funcțional, paradoxal pe alocuri, al unui sistem de idei despre cultură elaborat pe cont propriu, cultura fiind așezată în centrul unei vaste rețele de relații ; un eseu, deci, despre cultură. Mircea Braga se înscrie prin el într-o tendință din ce în ce mai subliniată a criticii noastre de a încorpora fenomenul artistic unei viziunii culturale integratoare ; accentul cade nu atît pe originalitate, cît pe funcționalitatea argumentelor și logica articulațiilor lăuntrice. Totuși metafora din titlu nu este total nejustificată; ampla și, aparent, aleatoria derulare de idei, fenomene, argumente, demonstrații paradoxale etc., toate vizînd sfera culturii, posedă acea prospețime și acea spontaneitate. desigur aparente, care dau jurnalului o parte din nota sa specifică. Conceput astfel, dacă nu ar fi guvernat de principii de organizare ferme și consecvent aplicate, ar cădea cu ușurință în amorfism. Nu este cazul la Mircea Braga; la nivelul infrastructurilor el apelează, după propria exprimare, la **trepte** și **măsuri**, de unde aspectul de succesiune de zigurate așezate invers al eseului. Subliniem premisele raționaliste ale acestei complicate construcții care, fără o logică strînsă, și-ar fi pierdut ușor verticalitatea.

Intregul eseului este totuși o aventură, în sensul bun al cuvîntului, o „provocare". ar spune autorul. El își asumă printre altele, riscul alternării aleatorii à punctului de perspectivă între scepticism și optimism, la originea acestui balans stînd impactul acceptat între cultură și civilizație. Nu este un simplu procedeu retoric, ci un necesar și meritoriu „dubito" prin care cele două atitudini sînt plasate la nivele diferite ale istoriei culturii și în puncte diferite ale unei anumite arii culturale. Opțiunea ultimă este pozitivă pentru că, zice Mircea Braga, „crezînd în cultură credem în creație", cele două componente „alimentîndu-se reciproc într-un proces fatal neîntrerupt". O a doua aventură asumată ar fi convocarea, pe un spațiu relativ restrîns, a unui conclav teribil de numeros (filosofi, esteticieni, artiști, etnologi, istorici etc.) chemat să depună în numele, pentru sau împotriva culturii. O asemenea desfășurare de forțe putea fi fatală. Autorul evită senzațiile de exces și dispersare prin gruparea opiniilor pe traiecte de inducție diferite și, în același timp, comunicante. Astfel conceptul de cultură este racordat, prin numeroase circuite, la tot atîtea domenii ale existenței sociale și spirituale ale omului, demonstrînd apartenența fenomenului cultural la ontologic. Pe aceste trasee, lucrarea nu-și propune să elucideze, să epuizeze sau măcar să descrie complet pe fiecare, ci doar să definească limpede natura și calitatea acestor relații. Dar și așa există un coeficient periculos de risc; autorul îl evită conferind un caracter fundamental interogativ întregului eseu, plecînd de la premisa că, în acest domeniu, „tulburătoare nu sînt (...) niciodată «depozițiile», ci întotdeauna întrebările". Și, într-adevăr, extrem de numeroasele interogații pe care le lansează textul (fiecare secvență a lui cuprinde, gradual, mai multe și, adesea, se încheie în acest ton), sînt pertinente și active. Vulnerabile sau numai amendabile sînt, în unele cazuri (puține), afirmațiile nenuanțate, unele ale autorului, altele preluate de la alții fără suficientă detasare.

Vorbeam, mai înainte, de optimismul „jurnalului". În fond, optimismul nu poate fi chiar calitate pentru un eseu; cel mult, o dominantă. Esențiala lui valoare ține de pertinența rețelei de idei și de adecvarea ei la starea și condiția culturii în contemporaneitate: toate converg spre concluzia (neapărat optimistă ?) că pentru umanitatea zilelor noastre, **singura șansă reală este cultura**. Pe un mapamond bîntuit de contradiții ultimative, placat de impasuri amețitoare, aceasta e vocea adevărată a cărturarului.

Mihail IORDACHE

x) Braga Mircea, **Cînd sensul acoperă semnul**, Ed. Eminescu", 1985.

PROZĂ

O poveste

N-a plouat vreme de trei luni, așa că în acea dimineață de august, cînd norii se îngrămădeau pe cer, oamenii zîmbeau fericiți, privindu-și livezile chinuite de secetă.

Bucuria lor a fost scurtă, căci norii au aruncat din ei zăpadă, da, fulgi mari, înghețați de-adevăratelea în ramificarea lor stelară, deși era încă vară, cădeau pur și simplu, speriind petuniile și trandafirii.

Ningea dement în boarea dimineții, apoi, cînd fulgii s-au rărit și soarele s-a furișat printre zdrențele de nori, au apărut melcii.

Ei n-au căzut de nicăieri, poate din mirare sau incredibil, dar veneau cu miile, umplînd grădina, de unde oamenii îi alungau cu prăjini.

Gardul troznea sub apăsarea lor, scîndurile se mișcau înfipte în coarne, iar ochii îi mînau spre terasa hotelului, pe care s-au întins șiruri nesfîrșite după ce au scos bolovanii din trepte și le-au păscut umbrele.

I-am văzut cum au spart geamurile, iar pe Gheorghe, paznicul, care ne veghea, l-am văzut lovind cu bîta în ei.

Strivea cu sutele, dar ei înaintau, l-au acoperit și l-au sufocat, iar bucătarul răcnea în delir : „Delicatețe, fraților, delicatețe".

Și Adrian, ospătarul cu chip de fecioară, îi gonea aruncîndu-i pe geam cu lopata, de unde se întorceau mai mulți și mai hotărîți.

Au distrus și căsuțele, turtindu-le acoperișul cu greutatea zecilor de mii, cățărîndu-se unii pe alții în tăcerea dimineții.

Erau atît de mulți, că și soarele părea o cochilie, care se tîrăște, pe albastrul cerului, încît te înfiora.

Singur chitaristul cînta retezînd coarnele în vibrația corzilor, cînta și plîngea, iar melcii alunecau pe lacrimi, apoi înghițind cablurile și orga lui Vasile.

Au mîncat curentul, chiar și întunericul, fiindcă lumina năvălea, nu știu pe unde, în valuri.

Era atîta liniște în acea distrugere neînțeleasă, încît nimeni n-a văzut și n-a auzit cînd a venit stăpînul lor, îndoind coroanele merilor din livadă.

Nu l-a auzit nici tata care stropea iarba cu petrol, tăindu-le calea.

Pășea ajutîndu-se de toiag, într-o încîlceală de verde digerat.

Mirosea a nu știu ce, dar s-a dus cu melci cu tot, luînd cu el spatma mea de copil și-a dispărut, lăsînd ca singură amintire kilometrii de clei lunar și muzica lui Bob Dylan întinsă pe iarba de culoarea benzilor de magnetofon.

Ioan LAZĂR

CARMEN MACOVEI

Sînt eu?

Simt miracolele
înflorindu-mi în ochi
și nu te cred
Sînt geană adormită
sau ceas întîrziat
la aceeași oră mereu
cu același interval
de dragoste ?

Licurici roșii

Toată lumea mă-ntreabă
de tine
și eu nu știu
ce să le spun
În drum o piatră
mare
albă
veghează
cît ai să rătăcești
neașteptîndu-mă
neștiindu-mă
vei trece prin durerea
ochilor mei
În oraș s-or aprinde
pupilele serii

Planetă

Desenează-mi inima
aici în stînga sus
fluturi
fluturi
fluturi
pe o planetă
pe care nimeni
n-a sădit flori.

Imagine

Zidește-mă
în tine
mănăstire
sărut
peste sărut
val de sînge
peste val
lut în palme
rămîne

De mult

între pleoape
degeaba
încerci
să mă strivești
ți-am devenit
pupilă

În noapte

Ciopleam viori din trupu meu
le-mprăștiam
îmi vorbeai despre
patria crizantemelor
vai mie, pașii
se depărtau !

Lîngă umărul tău

Te iubesc
cînd cu umărul
despici aerul
într-o parte și-n alta
și-n palme faci cuib
obrajilor mei
îmbujorați
de vîrtejul
de lîngă umărul tău

Chemare

Aș vrea
să aud
glasul tău
înălțîndu-se
din mine
pînă la fruntea
muntelui
care și-a uitat
numele

Cîntecul

Acum eu am să-ți cînt
tu să iei cîntecul
să-l sădești
el va scutura păsări
peste tine
și nu vei afla
cînd am plecat
din cîtecul acela

Generații

Lemn vechi de nuc
ridicare din umăr
cu umărul pînă la cer
încordare de cal
de la carul mare
și-n rest cifra unu
cifra 1
cifra 1
un fir de păpădie cu puf cu tot
un singur fiu
fiul meu
căruia-i sînt fiu
Vai tată e ceva foarte
departe de mine
ca un cer alb
mă izbește în umăr.

Acolo unde orașul respiră libertatea cîmpului

(urmare din pag. I)

Anotimpuri, inele ale creșterii pe vîrsta cercetării agricole din acest nord de țară. Suceava, aici, la stațiunea cu al cărei director discutăm, respiră libertatea cîmpului. Cea în care lucrează interesul pentru cunoaștere, încrederea oamenilor pămîntului și ai laboratoarelor devenite acum, cînd se ascut gerurile, spațiu în care anul agricol este retrăit prin evaluarea exactă a ceea ce s-a petrecut — și primăvara, și vara, și toamna — în terenul experimental.

X

Se întîmplă, în perimetrul stațiunii, și un alt fel de lucrări. Înrudite cu cele din cartierul vecin, al „Obcinilor", cea mai tînără aripă arhitectonică a urbei. Ele sînt concentrate pe șantierul „Băncii de gene". Denumire fascinantă. O construcție unicat. Aici și, deocamdată, în țară. Curiozitatea ne poartă în trupul rece al edificiului. Îmi stăruiaiu în minte cîteva alcătuiri verbale, pentru mine aproape insolite : „forme primitive de plante", „rezistență a plantelor la condițiile stresante ale mediului", „plante moderne", „viteză de pierdere a genelor"... Înțelesurile mi s-au limpezit treptat, pătrunzînd în încăperi cu miros de tencuială proaspătă, destinate unor secții de pe acum știute, laboratorului de biochimie, oficiului de calcul electronic („Fără el — mi se spunea mai în glumă, mai în serios — ai îmbătrîni căutînd o sămînță de care ai nevoie"). herbariumului, mașinilor de produs frig. Sau ascultînd, în vecinătatea unui teren liber, cuvinte despre ceea ce aici va însemna în curînd o nouă construcție, pentru celulele de conservare și sera de înmulțire Aflasem cum s-a născut proiecția gîndului spre o asemenea citadelă ce va stoca și conserva „experiența naturii". „cuceririle" biologice ale plantelor (cîte vor fi ? — o întrebare la care nu se poate răspunde) din vatra națională și din alte zone ale lumii. A fost nevoios. Acum însă tenacitatea aproape îndărătnică se măsoară în ceea ce a devenit ea, în expresia ei concretă. În încăperi, pe holuri, la treptele din fața monumentalei clădiri constructorii — aproape 40 — își fac meseria. Și o fac bine. Ei nu sînt alții decît cei (din mulții) care pînă mai ieri, poate și acum, au cultivat și cultivă grîu, cartofi, legume... („Unul, Niculai, mîine are ziua lui". Directorul stațiunii o știa și pe aceasta). Bătălia cu porumbul a fost și este, pentru specialiștii instituției, o bătălie pentru precocitatea acestuia în condițiile zonelor reci. Aici, în febra finisărilor băncii, bătălia — de data aceasta, a constructorilor — e tot cu răceala. Să se cîștige timp. În spațiile închise au fost instalate sobe metalice. Se trudește de cum înmugurește lumina și pînă în cortina serii. Întrebările acestor oameni în privința rostului edificiului — îmi închipui — se consumă în ființa lor. Tăcut și cuminte. Așa cum „lucrează" genele, miraculos, în destinul plantei.

— Pentru soarta genelor vă zbateți acum...

Directorul stațiunii, care a devenit și un fel de diriginte de șantier („Aici mă puteți găsi în multe momente ale fiecărei zile". Cînd l-am căutat prima oară, de aici venea), își reia, concentrat, o pledoarie de care este aproape „bolnav" :

— Planta e ca omul. Trăiește și moare. Pierderea unei populații de porumb, bunăoară, nu e recuperabilă. Formele primitive de plante dispar. Genele acestora — cele de calitate, firește — avem datoria să le colectăm. Să le evaluăm și conservăm. Însușirile valoroase ale plantelor trebuie să supraviețuiască. E o resursă esențială. Nu numai pentru producțiile agricole mari, ci și pentru calitatea lor. Banca de gene, se înțelege, e o șansă pentru toate acestea.

X

Cu patru decenii în urmă, cercetarea agricolă suceveană, atîta cîtă era (rar ne mai amintim de unicul specialist și micul sediul al stațiunii fondate sub geana pădurilor, la Ilișești!), avem, am zice, vîrstă embrionară. În timp, biografia s-a împlinit. A devenit viguroasă, complexă. Mai ales după mutarea instituției aici unde se află acum, reprezentînd un „tehnolog", un avanpost al luptei pentru binele omului. Fiindcă roadele pămîntului nu pot alcătui decît acest bine. Obiectul cercetării s-a diversificat. Îl însumează, azi, trei noțiuni : programe — teme — experiențe. De ordinul zecilor, al sutelor. Ele privesc și porumbul, și secara, și cartoful, și inul pentru fibră, și... Tot atîtea priorități ale celor 34 de cercetători, din care 10 cu titlul de doctor în științe. Priorități riguros gîndite, „populînd „zilele și nopțile specialiștilor, laboratoare, casa de vegetație, sera de testare, biblioteca și, cu deosebire, cele 2 400 de hectare de teren ale instituției adevărata „casă" a experienței și producției agricole. „Casa cea mare a demersului științific, în care pasiunea mistuitoare se poate întrupa în bucurie.

— Da, pasiunea, acesta e termenul. Cunoașterea se întemeiază pe ea. Și fără interesul pentru cunoaștere nu se poate săvîrși nimic. Trebuie să vedem ce-au realizat alții ca să știm unde ne aflăm noi. Altminteri, am putea face ceea ce în altă parte s-a făcut demult.

Afirmațiile, aparținînd directorului stațiunii, dr. ing. Mihai Cristea, puteau, din nou, incita dialogul.

Sextil Puşcariu la „Glasul Bucovinei“

În „Istoria lingvisticii românești“, apărută în 1978 la Editura Științifică și Enciclopedică, sub coordonarea academicianului Iorgu Iordan, în capitolul IV, care se ocupa de lingvistică românească între 1870 și 1918, se spune printre altele: „Perioada cuprinsă între anul 1870 și primul război mondial reprezintă epoca de aur a filologiei naționale: prin cantitatea, varietatea și calitățile lor, operele apărute în această perioadă n-au putut fi egalate global nici astăzi, cu toate progresele parțiale înregistrate“. Cauzalitatea nu mai este abordată de autori, ținînd probabil de o logică elementară, dar în contextul acestor rînduri ea interesează într-o măsură sporită. Desigur, erau ani de intense frămîntări politice unitatea națională a românilor fiind deziderat tot mai acut, ce sporea, paradoxal, o dată cu intensificarea măsurilor de deznaționalizare a românilor din Imperiul austro-ungar. În situația creată, unificarea limbii, cît și afirmarea ei constituiau nu numai o modalitate de luptă națională, ci și o primă și esențială condiție a acestei angajări. Considerentul că „studiul limbii este un mijloc de a lumina istoria poporului“ (op. cit., p. 96), îmbrățișat de filologii români ai vremii, mai cu seamă de școala ieșeană, dominată de spiritul lui Maiorescu, a constituit un mobil dătător de nebănuite energii și a stat la baza activității titanice a multora dintre ei. De aceea nu surprinde pe nimeni faptul că lingviști și filologi își folosesc pana pentru a scrie articole politice că devin conducători de ziare, sau sînt în fruntea altor manifestări pentru înfăptuirea idealului național al poporului român.

Sextil Pușcariu, care în 1914 fu primit ca membru activ al Academiei Române, prilej cu care a ținut un strălucit discurs de recepție cu „Locul limbii, române între limbile romanice“, avea să fie surprins de evenimentele premergătoare Unirii ca profesor universitar de filologie română la catedra lui I.G. Sbiera, în Cernăuți.

În 1918, la 22 octombrie, împreună cu alți profesori universitari, sau din învățămîntul secundar, scot primul număr din „Glasul Bucovinei“, publicație menită să fie port-drapelul voinței românilor din acea parte a Imperiului habsburgic, așa cum declară în articolul program intitulat „Ce vrem? să rămînem români pe pămîntul strămoșesc și să ne ocîrmuim singuri, precum o cer interesele noastre românești. Nu mai vrem să cerșim de la nimeni drepturile ce ni se cuvin“.

Numai după cîteva numere, Sextil Pușcariu avea să devină director al publicației ce își exprima limpede rostul său în subtitlul „Organ de propagandă pentru unirea românilor de pretutindeni“. Articolele erau pe măsura evenimentelor.

La manifestul împărătesc, menit să încerce salvarea monarhiei și intitulat „Către popoarele mele credincioase austriece“, publicat în toate organele de presă ale imperiului, „Glasul Bucovinei“ avea să răspundă cu un articol sugestiv, cu titlul „Dumnezeu s-o ierte!“, ca la căpătîiul unui mort, căruia nu i se pot uita, totuși, faptele aducătoare de suferință, deoarece: „Țăranul nostru a fost lăsat la discreția funcționarului străin și primarii noștri și astăzi încă trebuie să iscălească acte scrise într-o limbă pe care ei nu o pricep, în sate ale căror vechi nume românești au fost schimonosite“. (An. I, nr. 2, p. 19).

Articolul „Chemarea vremii“ (An. I, nr. 1), scris în spiritul unei adînci responsabilități față de idealul național este exprimarea fermă și demnă a voinței unei națiuni care își ia destinul în propriile mîini: „Noi nu vrem să fim pomanagii Europei, nu să primim în dar și de pomană ce se vor îndura alții să ne dea, ci ne simțim în drept să cerem ce ni se cuvine“.

Permanent intervin referiri la situația din Ardeal, la „frații noștri“, care „au refuzat să stea de vorbă cu conducătorii politici ai Ungariei cu putere nelimitată“, deoarece „vremea tîrguielilor politice a trecut“. Desigur, referire la intervenția lui Al. Vaida-Voievod în parlamentul maghiar.

De multe ori și nu întîmplător sînt rememorate cuvinte ale înaintașilor: «...adese ne-am adus aminte de cuvintele lui Ioan Budai-Deleanu, (...) care în 1803, vorbind despre țara noastră, caracterizează astfel ocîrmuirea ei: „Bucovina pare să aibă soarta de a avea în fruntea ei totul ce e incapabil, imoral și egoist în monarhia întreagă. Domnii aceștia înjură necontenit această populațiune, care a pus totuși temelia fericirii lor pe acest pămînt...“» (An. I, nr. 2 p. 20).

Numărul din 29 octombrie relatează pe larg despre înființarea Constituantei românești a Bocovinei la 27 octombrie, despre entuziasmul general al populației care a inundat străzile, purtînd drapele tricolore și intonînd cîntece patriotice, pătrunzînd în sala adunării. Constituanta alege Consiliul Național, din biroul căruia face parte și Sextil Pușcariu ca vicepreședinte, precum și alți redactori de la „Glasul Bucovinei“. Printre moțiunile propuse și votate, la punctul II citim: „Constituanta hotărăște unirea Bucovinei integrale cu celelalte țări românești într-un stat național independent și va purcede spre acest scop în deplină solidaritate cu românii din Transilvania și Ungaria“, iar la punctul IV, o dată mai mult, o nouă dovadă a spiritului drept și umanitarist al poporului nostru: „Constituanta respinge cu hotărîre orice încercare care ar ținti la știrbirea Bucovinei, dorește însă să se înțeleagă cu popoarele conlocuitoare“.

Numeroasele aderențe sosite la redacție și făcute publice, așa cum se arată în paginile revistei, „dovedesc că noi, cei de la «Glasul Bucovinei» vorbim din inima tuturor românilor din Bucovina“. (An. I, nr. 4).

Congresul general al Bucovinei votează unirea cu România la 28 noiembrie 1918. Numărul din 29 noiembrie apare sărbătorește pe prima pagină fiind scris cu caractere mari: „Cea mai mare sărbătoare a Bucovinei. Împlinirea visului de aur“. Cele cîteva fraze ce urmează pe prima pagină par a fi destinate marmurei: „/.../ O veche fărdelege, săvîrșită față de țară și poporul ei băștinaș s-a reparat și firul istoric ce fusese întrerupt cu silnicie înainte de un veac și jumătate, s-a reluat astăzi și se va putea continua în tihnă spre binele și propășirea tuturora“.

Atenția publicației avea să fie îndreptată de acum spre cursul evenimentelor din Transilvania, se trimit reporteri și se publică știri la zi. „Glasul Bucovinei“ a salutat cu mult entuziasm desăvîrșirea unității naționale la 1 decembrie, prin adunarea de la Alba Iulia.

Ca publicist, Sextil Pușcariu a înțeles necesitatea de a consolida unirea prin crearea unui circuit național de valori, în care, presa să joace un rol activ. În acest spirit a publicat în 1919 numeroase poezii ale lui Lucian Blaga, poezii ce aveau să formeze substanța volumului „Poemele luminii“, apărut în același an și care constituie un titlu de merit al publicației.

Perioada sa de gazetar la „Glasul Bucovinei“ a fost relativ scurtă, dar raportată la evenimente a avut o importanță deosebită. Tot în 1919 Sextil Pușcariu este chemat la Cluj pentru organizarea universității românești, căreia i-a fost și primul rector. Aici avea să desfășoare o intensă activitate lingvistică și filologică în același spirit de mare responsabilitate față de valorile neamului românesc.

Andrei MOLDOVAN

Bîzdîgăniile nepreţuitului Creangă

I

N-aș crede să există vreun vorbitor de limbă sau cititor de literă română care să nu cunoască din opera neprețuitului Creangă măcar povestea **Caprei cu trei iezi** și tot așa n-aș crede că un asemenea cunoscător ar da cinstea pe rușine să mărturisească ceva neînțeles din „țărăniile“ marelui nostru povestitor. Cu atît mai vîrtos cu cît astăzi ne ajută la înțelegerea operei lui Creangă o serie bogată de exegeze semnate de Jean Boutiere, G. Călinescu, Garabet Ibrăileanu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Savin Bratu, Al. Piru, Mihai Apostolescu, Pompiliu Caraion, Ovidiu Bîrlea, Petru Rezuș, Ioan Holban și cîți încă alții care ne-au înlesnit „destîlcuirea“ unor texte doar în suprafața lor limpezi.

S-a ajuns așadar la un „prag“ al cunoașterii operei lui Creangă; prag pe care ascultătorul sau cititorul poveștilor hîtrului humuleștean are putința să-l escaladeze pornind cu mijloacele nuvelistice — căci „poveștile lui Creangă sînt rupte din viața poporului român... Și chiar și capra și iezii ei nu sînt decît megieși ai feciorului lui Ștefan al Petrei, o biată văduvă necăjită cu trei copii. Puneți în loc de capră — un nume femeiesc, în loc de iezi — copii, și în loc de lup — un țăran hain, și veți avea o nuvelă din viața țărănească“. (Ibrăileanu, **Note și impresii**) — și sfîrșind cu instrumentele limbajului mitologic din a cărui perspectivă „**Capra cu trei iezi** e un basm eshatologic, structurat pe tema Morții și a Transfigurării“. (Vasile Lovinescu, **Poveștile lui Creangă ascund un limbaj mitic?**).

Firește, o lectură austeră scoate în evidență niște **constante** — fata moșneagului curăță un **cuptor**, cucoșul e azvîrlit într-un **cuptor**, fata împăratului aruncă pielea porcului într-un **cuptor**, Harap-Alb și tovarășii săi sînt găzduiți peste noapte într-un **cuptor**! — față de care trebuie să ne întrebăm dacă nu cumva Ion Creangă povestește **aceeași poveste** în mai toate poveștile sale. Astfel, n-o să ne mire faptul că între cea mai simplă — **Capra cu trei iezi** — și cea mai complicată — **Povestea lui Harap-Alb** — dintre bășmuirile povestitorului din Humulești diferența pare a se hotărnici la amănunte.

Și, aplicînd asupra celor două texte modelul „morfologic“ instituit de savantul V. I. Propp în analiza pe care a întreprins-o basmelor ruse — inclusiv asupra fabulei **Lupul și capra**, unde avem „**o situație inițială** (capra și iezii), **plecarea** caprei, **interdicția**, propunerile **înșelătoare** ale răufăcătorului (lupul), **încălcarea** interdicției, **răpirea** unui membru al familiei, **comunicarea** nenorocirii, **căutarea**, **omorîrea** răufăcătorului... uciderea lupului constituie totodată și **pedeapsa** lui. Urmează **eliberarea** celor răpiți și întoarcerea acasă“. (**Morfologia basmului**, 1970, p. 103) — vom descoperi la Creangă o structură narativă identică basmului fantastic din folclorul popoarelor europene.

Simplificat, modelului de mai sus poate fi recunoscut în cele două povești scrise de povestitorul român, întrucît:

1. **Personajul principal pleacă dintre ai săi** — a) Capra se duce în pădure după mîncare; b) Feciorul împăratului pornește către unchiul său, Împăratul Verde.
2. **Cel ce pleacă sau cei ce rămîn primesc o povață** — a) Iezii să nu deschidă **lupului** ușa; b) Feciorul de împărat să se ferească de **omul roș**... dar mai ales de cel **spin**.
3. **Ispita propusă de răufăcătorul prevăzut în povață** — a) Lupul își preface glasul subțire ca al caprei; b) Spînul, prefăcut, iese de trei ori înaintea feciorului de împărat.
4. **Povața primită este nesocotită sau uitată** — a) Iezii cei mari dau drumul lupului în casă; b) Feciorul împăratului își ia slugă pe Spîn.
5. **Năpasta sau consecința încălcării poveței** — a) Iezii cei mari sînt mîncați de lup; b) Feciorul împăratului e transformat în slugă și botezat **Harap-Alb**.
6. **Tăinuirea adevărului** — a) Lupul insinuează că **ursul** ar fi mîncat iezii caprei; b) Spînul trimite pe Harap-Alb la moarte (după salăți din grădina **Ursului**, după capul și pielea **Cerbului**, după fata împăratului **Roș**).
7. **Destăinuirea adevărului** — a) Iedul cel mic povestește cum lupul i-a mîncat frățiorii; b) Harap-Alb mărturisește fetei împăratului Roș că el e adevăratul nepot al Împăratului Verde.
8. **Pedeapsa pentru răufăcător** — a) Lupul e ars în groapa cu jăratec; b) Spînul e azvîrlit de calul lui Harap-Alb în înaltul cerului.
9. **Răsplata pentru învingători** — a) Capra, iedul și celelalte animale din pădure se veselesc la praznic; b) Harap-Alb și fata împăratului Roș fac nuntă cu mare veselie.

Or, asemenea structură demonstrează nu numai că în **Povestea lui Harap-Alb** nu sînt nicidecum două povești, cum s-a afirmat uneori, ci dimpotrivă, că unitatea capodoperei lui Creangă se întemeiază pe o schemă narativă aplicată de povestitor încă din primele sale texte. Și atunci în ce stă rațiunea poveștilor neprețuitului Creangă? Fără îndoială în **imaginea** literară și nu în **povestea** ce rămîne a fi deslușită abia în măsura în care știm ce semnifică „bîzdîgăniile“ — **capră, lup, cucoș, cuptor, omul roș... dar mai ales cel spin** și cîte altele — din care se alcătuiește un text.

I. FILIPCIUC

LIVIU REBREANU – Mărturii din presa vremii

În luna mai a anului 1935, în cadrul unui turneu de conferințe în Bucovina, Liviu Rebreanu a conferențiat la Vatra Dornei, Cîmpulung Moldovenesc, Suceava și Siret, despre **George Coșbuc — poetul sufletului românesc**.

La Suceava, Liviu Rebreanu, însoțit tot timpul de soția sa, a fost găzduit de Ștefan Pavelescu, directorul Liceului „Ștefan cel Mare“, pe strada Armenească, nr. 19.

La 19 mai, în sala Dom Polski, tineretul școlar și intelectualitatea orașului de la poalele Cetății de Scaun a Moldovei au ascultat conferința scriitorului. A fost, desigur, un adevărat triumf și a urmat un banchet, dat în cinstea autorului **Răscoalei**, atunci în plină glorie literară.

În casa directorului, Liviu Rebreanu a găsit colecția revistei ce o condusese mai înainte: „**România literară**“, spunîndu-i soției: „**Uite, dragă Fanny, că domnul Pavelescu are colecția revistei mele și eu, în calitate de director, n-o am!...**“.

Scriitorul a vizitat a doua zi Cetatea de Scaun, fotografiindu-se, și a fost informat despre activitatea culturală a societăților culturale și a Reuniunii muzicale „**Ciprian Porumbescu**“. El a admirat bustul compozitorului din parcul orașului, operă a sculptorului I. Cîrdei, dezvelit în 1933. „**E o operă frumoasă** — a spus el — **bustul d-lui Ioan Cîrdei și e un gest lăudabil din partea Reuniunii că înțelege să-l cinstească și în felul acesta pe Ciprian Porumbescu**“.

La Cîmpulung Moldovenesc, scriitorul a fost întîmpinat la gară de un grup de elevi, profesori și alți locuitori ai orașului de la poalele Rarăului.

La 26 mai a vorbit în sala festivă a Liceului „Dragoș Vodă“. Scriitorul a fost prezentat publicului cîmpulungean de poetul George Voevidca, care, așa cum arăta **Gazeta Bucovinenilor**, „**într-o scurtă dar substanțială cuvîntare evocă evoluția romanului românesc și vorbește despre opera lui Liviu Rebreanu**“.

Începîndu-și conferința, scriitorul a spus: „**M-am gîndit să vorbesc puțin despre „badea George“ în primul rînd fiindcă, dintre toți poeții noștri, el e cea mai pură și mai reprezentativă expresie a sufletului românesc, dar și — să mărturisesc — pentru că mie, în special, mi-e cel mai drag...**“.

La plecare, scriitorul l-a sfătuit pe poetul George Voevidca să-și strîngă poeziile din ultima vreme în volum, lucru pe care acesta l-a făcut, publicînd în 1936: **Cîntece pentru Lu [lumină]**.

La Siret, scriitorul a fost prezentat publicului de Traian Șuhan (profesor de limba și literatura română), care a evocat opera de romancier a lui Liviu Rebreanu.

Dacă trilogia asupra pămîntului românesc s-ar fi realizat (**Ion, Răscoala, ...**), al treilea volum dedicat Moldovei ar fi cuprins, desigur, și oameni și locuri din Bucovina.

Grațian JUCAN

DICȚIONAR XXI

48. GRĂMADĂ, ION (3. II. 1886, Zaharești — Suceava — 27. VIII. 1917, Cireșoaia — Bacău), istoric, prozator. Fiu de țărani bucovineni, urmează școala primară în satul natal, liceul la Suceava, iar studiile universitare, cu multe întreruperi, la Cernăuți (1906 — 1910) și Viena (1910—1912) unde, în 1913, obține titlul de doctor în litere. Încă din timpul liceului publică schițe și nuvele la „Junimea literară“ și „Luceafărul“, sub pseudonimul Nicu Nalbă. În 1905, schița **In Abbiategrasso** i-a fost premiată de revista „Junimea literară“. Timp de aproape un an (15. XI. 1907 — 1. XI. 1908), în paralel cu studiile universitare, redactează gazeta pentru țărani „Deșteptarea“, realizată în spiritul gazetei anterioare purtînd același nume. În 1909 se află în Italia, ale cărei orașe, monumente și oameni le admiră, raportîndu-le mereu la civilizația țării sale. La Viena face parte din societatea studențească „România Jună“, din însărcinarea căreia scrie o monografie (**România Jună“ din Viena)**. În 1912, dificultățile materiale îl determină să accepte munca istovitoare din redacția ziarului „Românul“ din Arad. Colaborează în același timp la „Tribuna“. În 1913, după susținerea doctoratului, este profesor de liceu la Cernăuți și redactor la „Viața nouă“. Ca gazetar, pledează energic pentru idealurile unității și libertății naționale. La începutul războiului mondial (1914) trece în România, unde funcționează ca profesor de limba germană la liceul militar de la Mănăstirea Dealu. Deși scutit de mobilizare, cere să fie trimis pe front. Luptă în primele linii și cade eroic la Cireșoaia, în 1917.

Opera literară, adunată în parte de C. Loghin, în volumul **Scrieri literare** (1924), face mărturia unui talent promițător. Subiectele inspirate mai ales din lumea satului (**De înviere, Reîntoarcerea, Mihalache Trăsnea, În ajunul despărțirii, De ajun — un tip**) realizează mici tablouri idilice în manieră romantic-semănătoristă. Răzbate din ele optimismul structural al autorului. Există în aceste scrieri și finețe a observației, și sensibilitate și chiar un anume specific social al epocii, dar, mai presus de toate, o scriitură a cărei curgere limpede o depășește pe cea a predecesorilor. Ele nu se pot impune însă conștiinței publice datorită lipsei de adîncire psihologică a conflictelor și comportamentelor. Prefigurări ale unei tensiuni dramatice se fac simțite în **De ajun — un tip** și **Mihalache Trăsnea**. Doar arta descripției pare să fi ajuns la deplină maturitate în pasaje din mai multe povestiri și, în întregime, în tabloul din **Grota din Adelsberg**, citabil și astăzi pe de-a-ntregul.

Studiul **Mihail Eminescu. Contribuții la studiul vieții și operei sale**, apărut la Heidelberg în 1914, urmărește în special relațiile poetului cu „România Jună“ și trecerea acestuia pe la Viena și Berlin. Monografia referitoare la societatea studenților români din capitala Austriei este un util document de istorie și istorie literară. Volumul **Din Bucovina de altădată**, scris în 1911, la cererea Editurii Casei Școalelor și apărut în 1926, cuprinde cîteva schițe istorice care amintesc și de scrisul cronicăresc și, fatal, de primele scrieri sadoveniene. De remarcat însă talentul autorului de a da viață tablourilor istorice.

A mai colaborat la: „Viața românească“, „Convorbiri literare“, „Glasul Bucovinei“, „Gazeta Bucovinei“, „Neamul românesc“, „Buletinul comisiunii monumentelor istorice“, „Calendarul Neamului Românesc“, „Apărarea Națională“. Referințe (selectiv): Loghin, Constantin — **Istoria literaturii din Bucovina**, 1926, p. 245—253; Morariu, Victor — **Amintiri despre Ion Grămadă, crîmpeie din sufletul lui**, 1926; Marmeliuc, D. și Andrieșescu, I. — **Eroului de la Cireșoaia: I. Grămadă**, Col. rev. „Junimea literară“, 1936.

x

49. GRIGOROVITZA, EMANUIL (15. II. 1857, Rădăuți — 6. XII. 1915, București), scriitor, filolog. Urmează gimnaziul și școala pedagogică la Cernăuți, cursurile universitare la Cernăuți (1877 — 1878), Iași (1878), București și Berlin (1898—1901). La Berna obține în 1891 (30 iulie) examenul de bacalaureat și titlul de doctor în filologie (22 iulie 1893) la specialitățile: slavistică, limba și literatura germană modernă, limba și literatura franceză modernă, cu teza **Zum Vokalismus der slavischen Sprachen**. A funcționat ca învățător în Bucovina și profesor în Silezia austriacă. În 1879 trece în România și este angajat mai întîi ca profesor (la Pașcani), apoi șef al biroului de traduceri al Companiei căilor ferate din Iași. Din 1888 lucrează ca profesor la mai multe școli din Iași și București. În timpul studiilor universitare s-a bucurat de aprecierile lui A. D. Xenopol și Titu Maiorescu.

Profesor și germanist cu serioase cunoștințe lingvistice, a fost apreciat de contemporani, dar n-a reușit să obțină o catedră universitară. S-a sinucis din cauza repetatelor dezamăgiri și a unor dificultăți financiare.

A publicat povestiri, nuvele și schițe, studii de istorie și critică literară, traduceri, manuale și dicționare de limba germană, studii de literatură universală. Opera literară a fost strînsă în mai multe volume, multe apărute încă în timpul vieții: **Chipuri și graiuri din Bucovina**, Berlin, 1900 (reeditată la București în 1905 și 1924); **Povești răzlețe**, București, 1909; **De la hotare. Istorii moldovenești**, București, 1905; **Schitul Cerebucului.** Povestiri din trecutul Moldovei, București, 1908; **Piatra muierii.** Povestiri din trecutul Bucovinei, Arad, 1911; **Cum a fost odată.** Schițe din Bucovina, București, 1911; **Din cartea vitejiei.** Regimentul de infanterie nr. 41 din Bucovina, București, 1911; **Amintiri și schițe**, București, 1912; **Povestiri din Bucovina**, București, 1914; **Duduia Pulheria.** Amintiri și schițe din Țara Fagilor, București, 1922. Alte nuvele și schițe în: „Junimea literară“, „Luceafărul“, „Flacăra“, „Vatra.

Em.G. se exprimă limpede, expresiv dar nu ajunge la un stil propriu și nici la conflicte dramatice, în stare să impună situații și personaje. Un narator cult de structură folclorică. Interesante ca documente de epocă sînt paginile cu caracter autobiografic, care evocă în manieră cronicărească, uneori cu umor natural, lumea satului și a tîrgului molodovenesc la sfîrșitul unei epoci și începutul alteia. Deși cele mai multe lucrări literare nu mai corespund exigențelor estetice actuale, ele trebuie apreciate ca rezultat al unui nobil efort de culturalizare, izvorît din cele mai sincere sentimente naționale ale autorului.

De menționat că transpunerea a 20 de poezii ale lui Eminescu în limba germană se situează printre primele traduceri din opera marelui poet într-o limbă străină. Tot ca acte de pionierat cultural trebuie considerate studiile despre **Elementele românești în limba sașilor din Transilvania** (1900) **Românii în monumentele literare germane medievale** (1901), precum și primele studii critice despre opera lui Goethe în România (**Faust.** Studii la geneza, dezvoltarea și analiza critică a operei lui Goethe, București, 1905; **Suferințele tînărului Werther. Reflexiuni la romanul lui Goethe**, București, 1903).

Dicționarele (rus-român; român-rus; român — rus — bulgar — german; german — român), presupunînd o muncă extrem de laborioasă, au cunoscut mai multe ediții, iar **Dicționarul geografic al Bucovinei** (1908) este și astăzi o lucrare interesantă.

Referințe: Grigoroviță, Mircea — **Un bucovinean de altădată: Emanuil Grigoroivtza**, în „Anuarul Muzeului Județean Suceava“, X, 1983; Loghin Constantin — **Istoria literaturii din Bucovina**, 1926.

Octavian NESTOR

RODERIK ROBERTS

(Tanzania)

Niciodată!

Dacă vreodată o mînă,
cu degete tremurinde de spaimă
și răutate,
va apăsa pe butoanele
aducătoare de moarte —
un ocean de foc
ar cuprinde occidentul
și orientul

. . . .

Nu !
Să nu-ngăduim niciodată
să-nceapă
această zi !
Dinții lacomi ai rachetelor
nu trebuie să se-nfigă niciodată
în trupul dulce
și-nfloritor al pămîntului !

Niciodată !

În românește de
Arcadie ARBORE

CADRAN

Oameni și pasiuni

Pasiunile, spunea cineva, „sînt singurii oratori care conving totdeauna". Desigur există pasiuni și pasiuni. Cele care depășesc sferele înguste ale mulțumirii de sine, credem noi, rămîn și cele mai puternice, devenind într-adevăr demne de toată considerația. Căci una e să colecționezi cărți poștale ilustrate și alta-i să aduni, cu dăruire și migală, de-a lungul unei vieți, mărturii despre așezarea în care te-ai născut. Corneliu Filip, un reporter ambițios despre care am mai amintit cîndva, a avut inspirația să scrie o carte despre asemenea pasiuni frumoase. Oamenii asupra cărora se oprește sînt niște împătimiți ai unor nobile idei, în fiecare dintre ei existînd, așa cum o spune și autorul, „o arzătoare dorință de a face ceva util, de a se exprima într-un mod aparte", cu alte cuvinte, de a lăsa ceva în urmă. Eșantionul pe care ni-l prezintă Corneliu Filip reunește nu mai mult de cincisprezece „cazuri", edificatoare însă prin diversitate și cuprindere geografică spre a defini acea categorie dintre noi pentru care existența mai înseamnă și neliniște creatoare, îndrăzneală, spirit inventiv.

Bătrînul învățător transilvănean Pamfil A. Albu, de pildă, și-a investit energia și liniștea cîtorva zeci de ani într-o inimoasă acțiune : fondarea unui muzeu sătesc la Lupșa. „Umblam cu straițe și desagi pe la gospodăriile oamenilor, se confesează acesta. Tot ce reușeam să strîng aduceam la școală". Instituția visată și la a cărei edificare a pus umărul ființează azi, după cum aflăm, într-o clădire impozantă, ea însăși „prezentînd o valoare arhitectonico-documentară". Motiv pentru care septuagenarul Pamfil A. Albu poate afirma : „Mulțumirea ce o am acum este că mi-am făcut datoria cinstit față de neam și țară, față de moții mei, n-am rîvnit la nimic altceva...".

Din aceeași familie de generoși visători fac parte și bibliofilul ieșean Dumitru Grumăzescu, posesor a peste cinci mii de cărți rare, 1 400 dintre acestea revenind operei eminesciene, și colegul său întru pasiune, Valeriu Vaida din Tg. Mureș, cu o bogată bibliotecă de carte veche românească, vestitul lutier Roman Boianciuc din Reghin, profesorul Stelian Neagu, animatorul „celebrului" Cenaclu de anticipație „Selenarii" din Guranda-Botoșani și mulți alții.

Despre aceștia scrie Corneliu Filip și o face argumentat și convingător, ocolind modalitățile publicistice prea des uzitate, punînd mult sîrg în inteprinderea sa. Molipsit de felul de a fi al interlocutorilor săi, reporterul nu obosește căutîndu-i, intrînd în casele lor, insistînd, revenind asupra discuțiilor avute. Cu tenacitate și exactitate. Rezultatul ? O carte incitantă despre niște oameni demni de admirația noastră, apărută în 1985 la Editura Sport-Turism sub titlul **Oameni și pasiuni.**

Ioanid DELEANU

Liviu SUHAR :
„Muzicanții"

lui Eminescu

Tu ești veșnicul Tînăr
cel din Venere
din armonii de sfere
din Epigonii...
Noi sîntem clipa unei ere
și ne pierdem ca eroii
in românescul infinit
de parcă nici n-am fi trăit!
Tu ești Luceafărul din cerul
Neamului
care-și croiește-o soartă
aici în dacicele spații.
stelară diademă ce o poartă
pe veșnică frunte
generații după generații.

Radu FELECAN

„Ne transformăm, ne reconstruim și noi"...

(urmare din pag. 1)

— Se poate vorbi de un specific al acestora. Varietatea obiectivelor construite, scopul lor final, tehnologiile ce se vor aplica și care determină suprafețe, volume, protecții, utilități, dau o notă de specificitate.

R. **În ce măsură își pune constructorul amprenta asupra a ceea ce face ?**

— În primul rînd prin calitatea lucrărilor. Vrem să facem și facem lucruri foarte bune. De altfel, timpul dovedește aceasta. Avem obiective care împlinesc două decenii și și-au dovedit trăinicia, fiabilitatea. Ca realizatori a proiectelor sîntem interesați ca acestea să fi eficiente (grad mare de industrializare, de prefabricare), să includă tehnologii de excepție cu productivitate maximă. Încă din faza de concepție colaborăm cu proiectanții în stabilirea soluțiilor constructive adecvate la condițiile climatice (vînt, frig, umiditate), la încadrarea lor în zona naturală, la asimilarea specificului local (arhitectură, materiale folosite, finisaje). Colaborăm cu arhitecții și proiectanții să creăm condiții de muncă și viață optime, să respectăm criteriile de ergonomie (lumină, ventilații, paletă de culori etc.), ca toate să ducă la sensibilizarea, mobilizarea celui ce va munci în aceste spații.

R. **Ce deosebește un constructor de industriale de unul de civile ?**

— Pregătirea teoretică este aceeași. Ambii aplică aceleași reguli de rezistență a materialelor, lucrează, în general, cu aceleași materiale și execută, aproximativ, aceleași operațiuni. În construcțiile industriale datele se schimbă de la obiectiv la obiectiv în funcție de scopul lor, volumul producției etc. Lucrezi numai în același an la obiective diferite ca mărime, structură, protecție anticorozivă. Activitatea este mai complexă presupunînd colaborarea mai multor unități specializate în realizarea industriilor respective : constructiri, monteuri de utilaj tehnologic, instalatori instalații electrice, tehnologice, automatizări, de măsură și control), izolatori (izolări termice, hidrofuge, anticorozive). Sincronizarea se impune cu stringență în realizarea calității și termenilor de punere în funcțiune. Diversitatea obiectivelor exclude rutina, plafonarea, inerția...

R. **Cu ce sentiment părăsește constructorul obiectivul realizat?**

— Evidentă mulțumire în fața lucrului împlinit dar activitatea de construcții montaje nu trebuie privită ca un scop în sine. Aceasta este o verigă dintr-un lanț care se finalizează într-o nouă condiție a economiei naționale și deci a nivelului nostru de viață. Un obiectiv industrial dă altă calitate a vieții multor oameni pe parcursul a zeci de ani. Dincolo de febrilitatea care caracterizează finalizarea unui obiectiv, apare dorința unui nou început, a autodepășirii, a autoperfecționării.

R. **Faptul acesta de a pune mereu temelii include, mă gîndesc, virtuți... artistice ! Șantierul începe cu pămînt răscolit, noroi...**

— Experiența s-a îmbogățit de la an la an. S-au îmbunătățit tehnicile, tehnologiile, ordinea de atacare a lucrărilor. Începem cu organizarea de șantier avînd la dispoziție întreaga documentație de execuție. Se asigură accesele și racordurile de utilități pe sol, definitive, rețelele magistrale, drumurile interioare principale. Acestea asigură un flux tehnologic normal, aspect plăcut, civilizat al șantierului.

R. **Cum a evoluat constructorul ?**

— De la micul meșter local la specialistul de înaltă calificare. Pe lîngă specialiștii veniți din altă parte sau localnicii întorși la vatra lor s-au format generații tinere într-un ritm și un mod care dovedește vocația noastră constructivă. Majoritatea specialiștilor noștri sînt originari din aceste locuri. Au muncit și în alte țări (R.F.G., Italia ș.a.) și temeinicia lucrului făcut ne-a adus laude și satisfacții.

R. **Vă întoarceți pe unde ați lucrat ? Cu ce sentimente ?**

— Putem considera aceste obiective ca niște copii ai noștri. În ele este înglobată o parte din viața noastră fizică, psihică, întreaga noastră putere de muncă. În toate au existat și clipe plăcute și clipe grele. Fiecare are o personalitate, o istorie, o viață a sa și trebuie reintîlnit din cînd în cînd, mai ales că se comportă bine în timp. Nu ne arată nimeni cu degetul pentru ceea ce am făcut. Apoi, nostalgia anilor trecuți...

R. **Ați citit literatură despre constructori ? Cum ați judecat-o?**

— Viața și munca noastră este de multe ori aspră, dificilă. Ne transformăm, ne reconstruim și noi. Evantaiul larg de meserii, de profile, de colaborări dau complexitate activității noastre. Dinafară nu se vede chiar totul. Munca, în faza inițială cel puțin, se desfășoară în frig, arșiță, vînt, ploaie, la înălțime. Anume trăsături ale omului dobîndesc pregnanță. Devenim mai energici, mai hotărîți, mai puțin diplomați sau dispuși a ne crampona de lucruri mărunte. Uneori lucrurile sînt hiperbolizate fără rost, alteori romanțate pînă la dulcegărie. Viața noastră permite antiteze spectaculoase, dar și marginalizări. Din neînțelegere și inerție. Uneori constructorii sînt văzuți superficial, judecați greșit — în viață ca și în literatură.

R. **Privind înapoi...**

— Ceea ce am făcut a însumat în două decenii peste 60 de mii locuri de muncă în municipiul și județul Suceava. Implicațiile sociale sînt imense. Poate judeca oricine.

CONSEMNĂRI

Omagiu lui Nicolae Labiș

În cadrul manifestărilor prilejuite de împlinirea unei jumătăți de veac de la nașterea lui Nicolae Labiș, Filiala Fălticeni a Soceității de Științe Filologice din R.S.R. a organizat, la Liceul „Nicu Gane", cu sprijinul Casei Județene a Personalului Didactic Suceava, sesiuni de comunicări și referate ale profesorilor și elevilor. La dezbaterea bogatei tematici înscrise în programele acestora au participat prozatorul Grigore Ilisei și criticul literar Zaharia Sângeorzan, reprezentanți ai revistelor „Convorbiri literare" și „Cronica" din Iași, profesoara Cristina Ionescu, de la Liceul Pedagogic din București, autoare de manuale școlare, profesorii suceveni Mioara și Gheorghe Gafencu, Maria Țigănescu, Elisabeta Prelipceanu, Cecilia Latiș, Zenovia și Ioan Ticalo, Constantin Blanaru și Nicolae Sturzu, muzeografii Eugen Dimitriu, Nicolae Cârlan și Adrian Cocîrță, elevii Gabriela Hodoroabă, Claudia Luculescu și Brîndușa Frunză. La ambele sesiuni, desfășurate în spațiul unei ample expoziții dedicate autorului „luptei cu inerția" (cuprinzînd numeroase documente inedite), a fost prezentă Margareta Labiș, sora poetului. Totodată, elevii din Fălticeni s-au întîlnit cu Grigore Ilisei, Zaharia Sângeorzan și Cristina Ionescu, care, alături de Margareta Labiș, au răspuns la întrebări legate de Nicolae Labiș și de poezia actuală. În încheiere, elevii au omagiat pe marele poet printr-un program muzical-literar inspirat din „poemele entuziasmului" labișian.

C. B.

Premiu

Inginerul sucevean Taras Seghedin a obținut în anul 1985 premiul „Emanuel Teodorescu" al Academiei R.S.R. pentru lucrarea sa „Rezervații naturale din Bucovina", studiu științific de referință în acest domeniu și, în același timp, însoțit de un bogat material orientativ destinat celui mai larg public. **(M. M.)**

Participări

● La prestigioasele manifestări prilejuite de Centenarul Liviu Rebreanu, organizate de către Uniunea Scriitorilor și Comitetul Județean de Cultură și Educație Socialistă Bistrița, au participat și poeții suceveni George Damian și Marcel Mureșeanu.

● Invitați la Salonul Dragoslovei, de la Focșani, de sub egida Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Vrancea, poeții suceveni Ion Beldeanu și Marcel Mureșeanu au citit din creația lor la șezătorile literare de la Focșani și Năruja **(M. L.)**.

Turneu

Ansamblul „Ciprian Porumbescu" din Suceava a întreprins recent un turneu artistic, cu spectacolul folcloric **Cîntec drag de plai străbun**, în regiunea Cernăuți din U.R.S.S. Artiștii suceveni s-au bucurat de o caldă primire din partea publicului spectator și a organizatorilor, atît în capitala regiunii, cît și în celelalte localități unde au avut loc reprezentațiile. **(M. M.)**

Expoziție

Unul dintre cei mai talentați pictori amatori din județ Francisc Jișca, laureat al Festivalului național „Cîntarea României", a deschis la Galeria de Artă și la Casa de Cultură a Sindicatelor din Suceava, expoziții de pictură în care se regăsesc, mai ales, peisajul bucovinean și inspirate portrete ale oamenilor care-l locuiesc. **(M. L.)**

Culturale

În cadrul Festivalului Național „Cîntarea României", sub egida Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al Județului Botoșani, s-a desfășurat Simpozionul „Botoșani — permanențe istorice. Județul Botoșani — străvechi pămînt românesc, vatră de locuire continuă".

În diferitele secții, în care au fost prezenți oameni de știință de cultură din țară și de peste hotare, au participat, în județul Suceava, cercetătorii :

— **Mircea Ignat** („Contribuții la cunoașterea circulației monetare în secolele II—III e.n. în nordul Moldovei") ;

— **Emil Emandi** („Date de geografie istorică dintr-un jurnal de călătorie inedit din sec. XVIII", în colaborare cu prof. univ. Vasile S. Cucu, din București) ;

— **Vasile Demeiuc** („Cîteva considerații cu privire la activitatea lui Petru Movilă") ;

— **Eugen Dimitriu, Petru Froicu** („Din corespondența lui Alf Lombard către Aurel George Stino") ;

— **Corneliu Pâriu** („Contribuții la glosarul de termeni din domeniul restaurării-conservării ; definire, explicații, interpretare").

Cărți

Trei sînt coordonatele esențiale urmărite, explicit, de Emil Ioan Emandi în lucrarea **Muzeul de istorie Suceava**, publicată de Editura Sport-turism, 1985, în colecția „Monumente și muzee" : 1. publicul vizitator are la îndemînă un **îndreptar**, sistematic și clar, ce-i facilitează și dirijează înțelegerea profundă și exactă, a sensurilor și semnificațiilor multiple pe care le incumbă vizitarea complexei expoziții de bază a muzeului sucevean ; 2. istoricii și iubitorii de istorie sînt în posesia unui **compendiu de istorie**, sui generis, al **Țării de Sus**, dublat de o **istorie a mișcării muzeistice bucovinene** ; 3. obștea muzeografică suceveană își vede expus acum, pentru prima dată, într-o lucrare de specialitate, **aportul la „îmbogățirea experienței muzeografice** din țara noastră" (S.N.C.).

Și dacă „gradul de cultură al unui popor se cunoaște după starea muzeelor" (Grigore Antipa), cartea lui E.I.E. vine să reliefeze, și implicit, amploarea, profunzimea și nivelul înalt al vieții spirituale din această străveche vatră a patriei noastre, atît de bogată în tradiții istorice, de artă și de cultură.

N. C.

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Tehnoredactare : Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
Str. Mihai Viteazul nr. 48